

Õigus ja Kohus

„Päewalehe“, „Aja“
ja „Koidu“ hinnata
:: :: eralissa :: ::

Ilmub 1 kord kuus

00 Õigusteadusline ajakiri 00

Tegew toimetaja
cand. jur. P. Ruubel

Nr. 7

Juuli

1914

Kwoote- ja kuuendikumaa.

Balti eraseadus, Liivi- ja Eestimaa talurahwa seadused jaotawad maapinna nendes kubermangudes õiguslifel alusel ühelt poolt: mõisamaaks ja talu-, rendi- wõi Liiw. talur. seaduse järele orjusemaaks; teiselt poolt jälle maksuta ja maksualuseks maaks. Maksualuse maa peal lamawad mitmesugused awalikud kohustused, mis- suguseid maksuta maa ei tunne; iseäranis teraw wah- jellepoolest on Liiwimaal. Talumaa ehk Liiwimaa talur. seaduse järele orjusemaa, on talur. seaduste järele talu- rahwa seisusele igaweseks ajaks tarwitada antud: mõis- niku õigus talumaa kohta saab selle läbi kitsendatud, et ta ei wõi milgi tingimisel ehk juhtumisel talumaad teist moodi tarwitada, kui aga wälja rentida ehk talu- poja seisuse isikule ära müüa. Kõik talumaa on maksu- alune maa. Mõisamaa aga on peale ühe osa, mida Liiwimaal kwooteks (punasekriipsumaaks), Eesti- ja Saaremaal kuuendikumaaks nimetatakse, maksuta. Sel- lest maksualusest mõisamaast saab eespool jutt olema.

Et wahetegemine maksualuse ja maksuta mõisa- maa wahel enne Liiwimaal ja Liiw. talur. seaduse järele Eesti- ja Saaremaal sündis, siis waatame selle maa saamise loo enne Liiwimaal läbi.

Wahel loodi 1849. a. wälja antud Liiwimaa talur. seadusega. Selle seaduse järele lubati mõisaomanikku-

del talumaa kindlaks määramise juures üks osa sellest maast enesele hoida. Mistarwis? Seda katsume selgitada. Enne vaatame, kudas talumaa kindlaks määramine sündis. See sündis 1804. aastal wälja antud talur. seaduse ja 1809. a. wälja antud täiendamate paragrafide põhjal.

Kõik maa, mis sel ajal talurahwa käes tarwitada oli, sai talumaaks nimetatud ja seda maad ei wõinud mõisaomanik ise püüda, waid pidi talurahwale tarwitada andma.

Et wahel mõisa- ja talumaa (orjusemaa) wahel kindel oleks ja kindlaks jääks, siis said asutatud maa-mõõtmise- ja hindamise-komisjonid, kes terve kubermangu maad pidid ära mõõtma ja hindama.

Need komisjonid ajasid kindla piiri mõisa- ja talumaa wahel looduses ja märkisid seda maa-plaanide peale üles; ka määrasid nad maa wäärtuse taalrites ära.

1804. a. ja 1809. a. seaduste järele määrati ka kõik orjused kindlaks. Kõik orjused olid ülemalnimetatud komisjonide poolt iga mõisa tarwis wälja töötatud wakuraamatutes ülesse loetud. Sellest mõisa pea-wakuraamatust sai iga kohaomanik oma talu tarwis ärakirja, kus tema talu peal lamawad orjused taalrite arwu järele ülesse loetud olid. Niiviisi olid siis plaanide peal maa suurus ja piirid, ja wakuraamatutes orjused kindlaks määratud.

Ra töötegitate arv oli taalrite järele kindlaks määratud. Iga 80 taalri, see on adramaa kohta arwati 20 töömeest — 10 meeste- ja 10 naisterahwast —, et oma kodu töö, mõisa ja teised koha peal lamawad orjused ära jõuaksid teha. Kui keskmise koha wäärtuse 20 taalrit arwaksime, siis tuli iga talukoha peale: peremees, perenaine, 3 mees- ja 3 naisfulast. Iga mees- ja naisfulase kohta oli talukoha juures otsekoheseks tarwitamiseks $4\frac{1}{2}$ wakamaad kõwa põldu, pool wakamaad metsapõldu (kütisemaad), wäike tükikene aia- ja wastaw osa heina- ja karjamaad määratud.

1819. a. wabakslaskmisega kaotati 1804. a. seadus ja seda täiendavad 1809. a. wälja antud paragrafid ära, sellega iihes kadus ka wahe mõisa- ja talumaa tarwitamise=wiisi wahel ja orjuste üleimmäär, nii et mõisaomanikud jälle wõisid orjusid suurendada ja talumaad mõisamaa külge liita. Sellele tungile kaasa aitas palju weel see, et sel ajal Liiwimaal mitmewälja=põllupidamise wiis hakkas laiali lagunema; seni tunti üksi kolmewälja põllupidamist. Mõisaomanikud hakkasid kartulid ja põlluheina kasvatama, siis pidi ka kolmewälja põllupidamine kaduma.

1819. a. seaduse tagajärg oli muidugi see, et talurahwa seisukord palju wiletsamaks muutus kui see 1804. a. ja 1809. a. seaduste järele oli. Uus põllupidamise=wiis nõudis talurahwa käest palju rohkem orjusid, selle asemel wähendati neil maad. Wiletsus kaswas wiimaks nii suureks, et talurahwa seas üksikutes kohades rahutused hakkasid tekkima. See sundis mõisnikka uueste talurahwa seadusi läbi waatama.

Mitmesuguste nõupidamiste, harutamiste ja wõitlemiste järele maapäewadel ja komisjonides anti 1849. aastal uus talurahwa seadus wälja, mille järele uueste 1804. a. ja 1809. a. seaduste põhjal wahe talu- ja mõisamaa pidamise juures maksma pandi, s. t. kõik maa, mis 1804. a. seaduse järele talumaa (orjusemaa) oli, pidi talurahwa kätte tarwitada antama; peale ühe osa, mida mõisnik enesele wõis pidada.

Et 1849. aasta seaduse lõpusihiks ka teo-orjuse ära kaotamine pidi olema, — mida tal küll ei olnud — siis arwasid mõisnikud heaks ühe osa talumaast mõisafulaste tarwitamiseks tagasi wõtta, mis kwoote (pars aliquota) nimetuse sai. See maa on endine orjusemaa ja tema peal lamavad kõik need samad awalikud kohustused, mis talumaa pealgi on.

Iga adramaa — 80 taalri — talumaa juurest wõis mõisaomanik 36 wakamaad põldu ja wastaw osa heina- ja karjamaad tagasi wõtta. 1809. aasta täiendawate paragrafide järele pidi iga adramaa peal, nagu

meie eespool nägime, peale peremeeste ja perenaiste, 8 mees- ja 8 naisfulast olema; iga mees- ja naisfulase peale kokku oli $4\frac{1}{2}$ wakamaad kõwa põldu määratud, ja niiviisi arvasid mõisnikud tarwis minewat iga adramaa, 80 taalri, talumaa juurest $4\frac{1}{2} \times 8 = 36$ wakamaad põldu wastawa oja heina- ja karjamaaga mõisa sulaste otsekohefeks tarwitamiseks tagasi wõtta. Peale kwoote kannab see maa Liiwimaal weel punasekriipsu-maa nime, sest et ta mõisa maaplaani peal päris mõisa-, maksuta maast teinepool punast kriipsu — talumaa pool — seisab. Rahwas nimetab teda weel endiseks wakumaaks, sest et selle maa kohta ka wakuraamatud olid.

Et see maa otsekohe mõisafulaste hea käekäigu tõstmiseks ja kindlustamiseks on määratud, seda ei ole üheski talurahwa seaduses otsekohe öeldud.

Kui meie 1849. a. Liiwimaa talur. seaduse poole pöörame, mille järele kõige esiti see maa loodi, siis leiame sealst paragraf 122. seest, et „kõik mõisamaa, kui see maa, mis enne seda, niisama ka see oja, mis talumaast juurde lõigatud sai (s. o. kwoote), jääb mõisaomaniku kätte wabalt, ilma kitsendamata tarwitamisele. Nagu siit näha, ei ole 1849. a. seadus mõisaomaniku tarwitamise-wiisi kohta siin mingisuguseid piirijid pannud, nagu jeda talumaa kohta on. Niisama on lugu, kui hilisemate, praegu makswate 1860. a. Liwi-, 1856. a. Eesti- ja 1865. a. Saaremaa talurahwa seaduste poole pöörame; on ainult juurde lisatud, et see maa peaasjalikult nagu mõisafulastele määratud oleks. 1856. a. Estimaa talur. seadus ütleb: paragraf 18. „mõisaomanikul on täieline woli ja õigus seda kuuendikumaa (Liiwimaa kwoote) järgmiselt tarwitada: 1) ta wõib sinna oma fulaseid ehk päewilisi elama asutada, 2) wõi mil tahte teisel wiisil kasuga tarwitada; wiimasel korral kannab mõisaomanik ise kõik need kohused, mis wald kuuendikumaa peal asuwate mõisafulaste ehk päewiliste eest pidi kandma.

Niiviisi siis ei ole seaduses ega ka mitmesuguste

komisjonide wormelites, kus seadus wälja töötati, seda mitte otsekohe öeldud, et see maa üksi mõisafulaste tarwis on määratud. Minult kindlaste ütleb seda 1842. aasta Liivimaa maapäewa otsus: „Et fulaste proletariati ära hoida, selle tarwis wõib mõisaomanik, kui teorjuse pealt raha ehk maasaagi rendi peale üle läheb, ühte osa talumaast (orjusemaast) tagasi wõtta. Seda fulastemaad (Rnechtsland) ei wõi aga mõisaomanik mõisa majapidamiseks tarwitada ja weel enam päris mõisaga ühendada. 24. mai 1849. a. Läänemeremaade komitee otsuste 6. punkt sai aga järgmiselt kokku wõetud: Senini fulaste käes tarwitusel (1809. aasta seaduse järele) olem maa saab niiviisi mõisaomaniku kätte antud, et ta seda maad fulaste hea käekäigu kindlustamiseks ja päris mõisa piiride laiendamiseks — ümarrikuks tegemiseks — tarwitaks.

Niisama on lugu kuuendikumaaga Eesti- ja Saaremaal. Kuuendikumaaks nimetatakse seda Eesti- ja Saaremaal sellepärast, et 1856. a. Estimaa ja 1865. aasta Saaremaa talurahwa seadused orjuse-rendi kaotamisega kuuenda osa talumaast mõisa fulaste tarwis lubawad ära lõigata.

Seaduses on niisama Saaremaal kui ka Estimaal, nagu eespool nägime, mõisniku tarwitamise-wiisi laiemalt ära määratud.

Kui ka seadust kitsamalt tuleks mõista, kui ta redakteritud on, tõeasjaks jääb ikka praegu weel see, et mõisaomanikud, kuni 18. weebr. 1893. a. Rõige-kõrgema walitsewa senati ukasini, wabalt oma heaks-armamise järele kwoote- ja kuuendikumaaga ümber käisid; seda päris mõisaga ühendasid ja igasuguse otstarbe jaoks tarwitasid. Niisuguse waba tarwitamise juures nägi talurahwas oma õigused rikutud saawat ja hakkas kaebtusi selle üle kubermanguwalitsusesse andma. Kaebtuste tagajärg oli, et walitsus senator Manasseini rewiderima määras.

Rewiderimise juures leiti, et paljudes mõisates: 1) kwoote suurem on aetud, kui ta seaduse järele peaks

olema ja 2) mõisaomanikud teda oma otsekohesele tarvitusele on võtnud, kas päris mõisamaaga ühendavad või mõneks muuks teiseks otstarbeks tarvitavad.

Pärast Manasseini rewiderimist anti 18. weebr. 1893. a. Rõigekõrgem walitsewa senati ukas wälja, mille järele mõisaomanikud ei või alles olemat kwoote- ja kuuendikumaad enam ära kaotada — ei või enam edasi neid maid päris mõisamaaga ühendada. Müüa võib ta ainult ilma maata inimestele ja mitte suuremates tükkides, kui talukoha alammäär on. Liwimaal on alammäär 10 taalrit, Eestimaal 9 desj. wastawa osa heina- ja karjamaaga. Niiviisi peab mõisaomanik, kui ta neid maid tahab müüa, niisugusteks tükkideks jagama, et nad alla seda alammäära oleks. Et nad seda teha ei taha, sest see tükeldamine oleks mitmesuguste raskuste ja kuludega seotud, siis seisab praegu peaaegu päriselt kwoote- ja kuuendikumaa müümine.

Praegu ootab seaduseandlistes asutustes kwoote- ja kuuendikumaa maaküsimus korda. Misugusel kujul ta sealt wälja tuleb, ei tea muidugi ütelda. Ühte osa sellest maast on maata inimestel loota tagasi saada. Kas seda ka veel tagasi saab, mis enne 1893. a. ukasi päris mõisaga ühendati, seda on raske loota, sest meie mõisaomanikud saaks selle wastu kangekaelselt sõdima — see tagasisaamine võiks mõnele mõisaomanikule mõisapidamises suuri wapustusi kaasa tuua: on mõisaid, kus kwoote- ja kuuendikumaa kaunis mõisa keskpunkti ulatab.

Liwimaa kubermanguwalitsuse statistika teadete järele on Liwimaal üleüldse 268.000 desj. kwootemaad, Saaremaal peale 7000 desj. kuuendikumaad. Sealt on ära müüdud Liwimaal 71.000 desj. ja Saaremaal 380 desj. Päris mõisamaaga ühendatud või majapidamise läbi mõisaga lähemas ühenduses on: Liwimaal — peale 50.000 desj. ja Saaremaal 2.500 desj. Kui müüd selle maha arwaks, mis juba müüdud on ja mõisamaaga ühendatud, siis jääks järele: Liwimaal 147.000 desj. ja Saaremaal 420 desj., mida ilma maata inimestele

Jaaks ära jagada. Kui üksti müüdnud maa maha arwaks, siis oleks see arm Liivimaal — 197.000 dessj. ja Saaremaal — 7.000 dessjatini.

Peab tähendama, et Liivimaal wahetegemine talu- maa ja kwoote wahel õiglasemal ja kindlamal alusel toimetati kui Gestimaal, ehk ka küll Liivimaal erapooletult asju pole aetud, nagu seda senator Manasseini rewiderimine näitas. Rohkem oma kasu taga ajada, — et suuremat kwootet saada —, takistasid pärast 1804. a. seadust wäljatöötatud kindlad maaplaanid. Runa aga Gestimaal kindlat wahekorda mõisa- ja talumaa wahel enne 1856. a. seadust polnud, siis siindis wahetegemine talu- ja kuuendikumaa wahel rohkem kihelkonnakohtunikkude heaksarmamise järele. Õige palju nurinat on kihelkonna-kohtunikkude teguwiside wastu tõstatatud (waata würst Schachowskonj arhivis).

Et Gestimaal mõisamaa, talumaa ja kuuendikumaa äralahutamine üksteistest mitmesuguste seaduse juhtnõõride rikkumistega korda on saadetud ja praegu wõimata on talu- ja kuuendikumaa suurust kindlaks teha, see asjaolu andis põhjust sisemiste asjade minis-teriumile Gestimaa kub. kuuendikumaa kohta, eraldi Liivi- ja Saaremaast, seaduseprojekti wälja töötada. Nõnda on praegu Gestimaa kub. kuuendikumaa seaduse- projekt sisemiste asjade ministeriumis wäljatöötamisel.
S. Wahtramäe.

Wäeteenistuse seadus wäljaspool abielu sündinud laste kohta.

1907. aastal wälja antud sõjawäeteenistuse seadus määras muidugi ka selle asjaolu ära, kudas wäljaspool abielu sündinud pojad, wäeteenistuse asjus kergitusti saamad.

Esimese kergituse saiwad selle seaduse 48. paragrafi põhjal need wäljaspool abielu sündinud pojad, kui nende

ema mehele ei olnud läinud ja nemad nii oma ema toitjad olid. Niisama ka siis, kui ka ema mehel oli, mees aga peale 55 aasta wana, ehk — kui mees ka alla 55 aasta wana oli, aga töövõimetu. Veel oli väljaspool abielu sündinud pojal ka sel juhtumisel kergitusi, kui temal õdesid oli, kes mehele ei olnud läinud, ehk jälle alla 18-aastased ehk töövõimetus wennad, kui ema surunud oli. — Oli aga ema mehel, kes töövõimulik, siis pidi kindlaks tehtud olema, et liisualune, kes kergitust tahtis saada, wendasid ja õdesid kasvatamises toetas.

1912. aasta juunikuul anti uus seadus välja, mis sellesama aasta 1. detsembri seaduse jõusse astus ja sellest päewast algades ka maksmaks seaduseks sai. Uus seadus, mis üleüldise karedam, on ka väljaspool abielu sündinud liisualuste wastu kergituse andmises karedam. Siin on mitmed kitsendused, mille all need, kes asja ei tunne kibedalt kannatada saavad. Toome alamalpool märkused uue seaduse kohta ja püüame ära näidata, misjughused teesid siin tarwitada tuleb.

Uues seaduses, paragraf 48. on muu seas, mis väljaspool abielu sündinud, liisualuste poegade kohta kuulub, öeldud:

Esimese kergituse saab väljaspool abielu sündinud poeg siis, kui tema oma ema, meheleminemata õe, töövõimetu wenna hoolikandja on, kui sealjuures emal teist, töövõimulist poega ei ole, ehk jälle, 16-aastast poega, wõi sarnast poega ei ole, kes wäeteenistuses on ja järgmisel aastal seal wabaks saab. — Kui väljaspool abielu sündinud õel, neiul — ehk töövõimetus wennal teist, 16-aastast wenda ei ole, wõi ei ole neil sarnast wenda, kes wäeteenistuses on ja sealt järgmisel aastal wabaks saab.

Muidugi on siin ka see asjaolu makses, mis endiseski seaduses väljaspool abielu sündinud liisualuste kasuifade (ema mehe) wanaduse ja töövõimetuse kohta määravalt käsitawaks juhtnööriks oli.

Sellesama paragrafi juures on märkus 1., milles

õeldud on — liisualuse perekonna, kelle hoolekandja ta on, tõsine seisukord peab kindlaks olema tehtud:

Talupoegadel ja väikekodanikkudel, esimestel walmalitsuste, teistel linna-omawalitsuste poolt, kuhu alla nad kuuluvad.

Tähendab — uue seaduse järele peawad kõigil neil wäljaspool abielu sündinud liisualustel, kes wäeteenistuses kergendusi tahawad saada, walla- wõi linna-omawalitsuste poolt tunnistused nende perekondlise seisukorra kindlakstegemiseks ette näidata olema liisumõtmise komisjonile, see tähendab, et nad hoolekandjad wõi toetajad on.

Uhte asjaolu oli seaduseandja täieste ära unustanud ja nimelt asjaolu, et wallawalitsus, niisama ka linna-amet sarnasel korral, kui tunnistusesoowija wäljaspool walla wõi linna piirid elab, wõimetu on tunnistuse wäljaandmiseks. Muidu ei oleks sellest üle saadud, kui koha peal asja järele uurida, mis kulukas, eksitam ja ajawittem oleks olnud ning tegelises elus pea wõimata läbi wiia.

Waja oli teine abinõu üles otsida ning möödaläinud aasta 14. juunil kirjutas sisemiste asjade ministrium liisumõtmise komisjonidele ning igale ametlisele kui ka omawalitsuse-asutustele ette, et sarnasel korral, kui tunnistusesoowija (wäljaspool abielu sündinud liisualune), wäljaspool kogukonna (walla) wõi linna piirid elab, need tunnistused kohalik politsei, kelle alla tunnistusetahtja kuulub, wälja peab andma. Väikeses linnades peawad neid tunnistusi kreis- ja linnapoliitsei walitsused wälja andma, pealinnades wõiwad seda aga ka jaoskondade pristawid teha.

On sarnane tunnistus liisumõtjal käes, siis peab ta selle hiljemalt enne liisumõtmise filmapilku liisumõtmise komisjonile ära andma. Et teatavaste komisjonid seekord palawikuliselt töötawad, on parem, kui need tunnistused juba päew wõi kaks warem ära antakse, siis ei ole kergendusest ilmajäämise kartust.

Olgu ülemalkirjeldatud read kõigile, kellesse asi

puutub, näpunäiteks. Sest, nagu öeldud, oli seadus eest-
meist korda juba möödaläinud sügisesel liisuwõtmisel mak-
saw ning Eesti kubermangus wõeti õige mitmed
noored mehed wäeteenistusesse, kellel õi-
gus esimese kergituse saamiseks oli, kes
aga wana seaduse järele käisid ja sarnaseid tunnistusi
ette ei pannud, nagu ülemal nimetatud.

Asjad, millest ajalehed ei tohi kirjutada.

12. juulil s. a. ilmus uus nende asjade nimefiri, mille
üle ajalehed teateid ei tohi tuua. Nimefiri on järgmine:

5. juulil 1912. a. wälja antud seaduse 2. jao 1. punkti
põhjal, mille läbi riigi äraandmise kohta makswad seadused
muudeti, on ajakirjandusele keelatud järgmiste sõjawäesse
ja merewäesse puutuwate asjade üle teateid tuua.

1) Rõõlilide sõjawäejagude koosseisu, arwu ja seisukorra
üle, mere- ja sõjaministeriumi asutuste üle, sõjawägede wii-
bimisekoha ja liikumiste üle; muudatuste üle sõjawägede
ja sõjawäe-asutuste koosseisus, arwus ja korralduses.

2) Mere- ja maawäe sõjariistade, mundri, söögimoo-
na, terwislike seisukorra, sõjawäeliste omaduste ja igasuguste
tehniliste warustuste üle, ja ühes ka sõjakeelsete sellekohaste
kawatsetawate ja käsilolewate muudatuste üle.

3) Sõjawäe praeguse seisukorra, sõjariistadega ja -moo-
naga warustamise üle, üleüldise igasuguse sõjawägede korral-
duse ja koondamise üle; kindluste, sõjasadamate, toetuspunk-
tide tähtsuse üle, samuti uute sõjawäeliste ehituste eelnõude
üle, nende ehituse käigu üle, wanade kindluste, sõjasadamate,
kindlustatud kohtade suurendamise wõi äraaotamise üle,
samuti ülesloetud kindlustatud kohtade sõjawäe suuruse ja
seisu üle.

4) Wabatahtlike terwishoiu-asutuste ja -salkade asu-
kohtade ja liikumise üle.

5) Igasugu tööde üle kindlustes, kindlustustes, toetuspunktides, sõjasadamates sõjalaewastiku laewadel, sõjawäeliste seisukohtade ettevalmistamise üle; sõja- ja mereministeriumi poolt wabrikutele tehtud tellimise üle sõjatarwiduste asjus.

6) Ei tohi tuua teateid ettevalmistustest sõja- ja mereministeriumi asutuste ja wägede mobiliseerimisest, sõjawägede sõjawalmis seadmisest, proowi- ja katse-mobiliseerimisest ja samati igasugu määrustest, mis maa- ja laewawäe mobiliseerimise ja kogumise kohta käiwad.

7) On keelatud kirjutada uute raudteede ehitamisest ja teateid tuua selle üle, kui palju keegi raudtee jõuab teatud aja jooksul inimesi ja kraami wedada, samati sõjawägede ja sõjakraami wao üle raudteedel; uute raudteede üle, mis juba ehitusel wõi mis piiriäärsetes kubermangudes ehitadaawatsetakse.

8) Olewate maa- ja weeteede seisukorra üle; uute teede tegemise üle piiriäärsetes kubermangudes ja oblastites ja tööde üle, mis nendel teedel tehtakse.

9) Telegrafi- ja telefoniliinide tehnilise seisukorra arwu pikkuse ja sihi üle; uute riigi, semstwote wõi erailikute poolt ehitatud liinide ja asutuste awamise üle piiriäärsetes kubermangudes ja oblastites, traadita telegrafi jaamade üle terwes riigis.

10) Sellest, millal wäeteenijate puhkuselelastmine ära lõpetatakse ja puhkusel olewad ja tagawarawäelised sõjawäkke tagasi kutsutakse; sellest, kui soldatid enam tagawarawäelisenäna koju ei lasta; ühikute sõjawäeosade ülemate ja kõrgete ametnikkude sõitude üle.

11) Mere- ja sõjaministeriumile antud kõigeliõrgemate käsu kirjade üle, mis seni weel pole awaldatud.

12) Sõjawäe manöwritest ja sõjalaewade lasteharjutustest.

13) Manöwritest ja sõjawäe liikumistest piiriäärsetes kubermangudes ja oblastites.

14) Wenemaa sõjalistest ja meresõjalistest ettewõtetest wäljamaal.

15) Maa- ja merewäe sõjalise tegewuse lawatjustest.

16) Igasuguste mere- ja maawäe tarwiduste ostmise ja nende tagawara üle, sündigu see ostmine Wene- wõi wäljamaal.

17) Galafuulajate finnipüüdmisest, nende üle kohtumõistmisest ja kohtuotsuse täidesaatmisest.

18) Keelatud on päewapiltlii üleswõtteid, piltisid ine. teha, mis nendest siin ülesloetud asjadest teateid wõiksid anda.

Tähendus. See nimefiri ei maksa mitte teadete kohta, mis walitsewa senati wõi mere- ja sõjaministeriumi poolt awaldatud wõi tulewikus awaldatasse ehk ende asutuste poolt lubatasse awaldada.

See keeld makstab ühe aasta, awaldamise päewast arwates. Nimefiri on awaldatud „Walitjuse seaduste- ja korraldustefogus“ 12. juulil 1914. aastal, nr. 170.

Toimetuse kirjakaft.

Rüsim. 83. Elan Gestimaal ja peale oma mehe surma ostsin omale koha 33 dessatini suur ja lasstin selle oma nimele kreposterida, kusjuures ka oma wanema poja nime lasstin krepostiraamatusse üles tähendada, sest wanem poeg pidi minuga ühes elama, ühtlasi minu ja minu koha eest eest hoolt kandma, aga nüüd on wanem poeg minu maha jätnud ja ei kannu minu ega koha eest hoolt, waid on omale minu koha peale ise omaette maja ehitanud, ja sellega olen mina temale 10 dessatini maad andnud. Minul on aga weel 2 nooremat poega; kas on wõimalik siis nende nooremate poegadele oma kohast kumbagile 10 dessatini maad anda, nõnda et siis minule omale jääks 3 dessatini maad, mille kohta tingimiseks teen, et see, kelle juures mina kuni surmani elan, ja kes minu matab, pärib siis selle wiimaseft nimetatud 3 dessatini maad. Kas teeb wanema poja nimi, mis krepostiraamatus ülewal, selle jagamise juures takistust, ja kas see annab wanemale pojale poole koha saamise õiguse, et tema nimi krepostiraamatus minu nimega ühes on? Kui wõimalik on ülemalkirjeldatud wiisil kohta jagada, kuhu poole tuleks palwega pöörata.

Wastus: Teie küsimisest ei ole näha, mis sugustel tingimistel wanema poja nime krepostiraamatusse üles lasstite panna. Igatahes on temal ainult selle maa kohta õigus, mis krepostiraamatusse tema nimele on kirjutatud. On see

pool kohta, siis on see tema oma ja Teie ei wõi seda teiste poegadele mitte ära jagada. Kui aga wanemale pojale kõigest 10 desjatini antud ja kui teistele peale selle veel kumbagile 10 desjatini kohast jattub, siis wõite sellekohase lepingu kohajaotuse kohta notariuse juures maha teha, mis krepostis finnitada tuleb.

Küsim. 84. 1) Minu isal oli Viivimaal ostetud talukoht. 20 aastat tagasi kui isa ära suri ja enne oma surma testamendis 2 pojale koha pooleks lubas. Teine poeg ehitas oma poole koha peale uued eluhooned, mis selle koha peale tarwis oli ehitada. 10 aastat tagasi müüs tema selle poole kohta ära 900 rubla eest, aga et koht alles kadunu isa nimel on ja mõisa wõla all on, ei saanud kaubakontrahti kufagil finnitada ja jäi oma wahel niisamuti seisma. Nüüd aga suri ostja ära ja jäi naine ja kaks last järele, nüüd tahab teine wend, kellel teine pool kohta on, et tema ise selle poole kohta ära ostab ja selle raha naisele ära maksab wõi wõtku müüja wend ise oma pool kohta tagasi, aga mitte wõõrastele ei lasje minna. Palun teada, kas on õigus müüjal veel seda kohta tagasi wõtta, sest see koht ei ole veel ühest ära lahutatud ega ole ostja mõisa wõlga tasunud ja kas see veel on wõimalik.

2) Mina, kes selle isa ainus tütar olin ja 15 aastat enne kohaostmist mehele läksin, minu isa ei olnud minule selles testamendis midagi lubanud. Ülemtalurahwa kohus finnitask testamendi ära ja mõistis minu nõudmise tühjaks, sest et minu wennad ütlesid, et isa minule enne kohaostmist oli kõik minu jao kätte andnud; aga mina ei ole muud kui ühe lehma saanud ja kõik mu isa warandus on wendadele jäänud. Palun teada, kas on minul veel wõimalik nõuda ja kus mina pean seda nõudma hakkama.

Wastus: 1) Et Teie küsimise peale kindlamalt wastata, on tarwis testamenti ja poole koha müügikontrahti läbi waadata. Wõtke sellep. need paberid kaasa ja pöörake suusõnal asjatundja poole.

2) Testament on juba finnitatud ja selle peale edasikaebamise wõimalused mööda lastud minna ja sellep. on nõudmise üleswõtmine nüüd wististe hiljaks jäänud.

Küsim. 85. 1) Meil on seltsil aurumeierei majaomaniku käest üüritud, ja ka leping tehtud, et majaomanik muretseb kõik tarwilised ruumid tööstuse jaoks, ja muretseb tarwilise wee meiereisse oma kulul. Meiereis on weepump. Esiteks oli pump meiereis sees, kust tööline wõis iga aeg wett sisse pumbata, nüüd aga wiis peremees pumba kaewu peale, ja kaew on majast 50 silda eemal, kust iga aeg töölisel wõmata on pumpamas käia. Wee sissesead on majaomaniku oma. Kas on selle lepingu järel ühis-

piimatalituses õigus maja peremeest wett meiereisse pumpama sundida?

2) Meil oli küla ja mõisa raja kraaw umbseks kaswanud. Mõne aasta eest sai kraaw asjatundja poolt looditud ja puhastamine tarwiljeks tunnistatud. Nüüd puhastamine meie, küla mehed, kraawi oma kulul ära. Kas on meil õigus tasu nõuda ühe kalda eest ja kas ei saa mõisaomanik sellega nõudmist tühjaks tunnistada, et kraaw laiem on kui enne oli, seda uue kraawi kaewamiseks luges des ja kuhu poole tuleks nõudmisega pöörata?

Wastus: 1) Teie seletate, et majaomanik lepingu järele tarwilise wee oma kulul meiereisse peab muretsema. On see nii, siis ei saa ühisus majaperemeest mitte sundida, et ta wett meiereisse pumpama peaks, sest lepingu järele ei ole see otsekohe mitte ära määratud ja majaomanik wõib meiereisse wett ka teisel wiisil toimetada.

2) Kui teie oma kulul ja oma äranägemise järele kraawi puhastamise ette wõtsite, siis ei ole teil mõisaomanikult, kes selleks oma nõusolemist ei ole awaldanud, midagi nõuda.

Küsim. 86. 1) Kas wõib wallawalitsus wõõra walla liikmele passi anda? Passiseaduses on kujukil tähendatud, et neil alaealistel, kes isa või ema passi peal elawad, õigus on kohalikult wallawalitsusest passi saada, kui nad warena juurest peawad ära minema. Kohalik wallawalitsus seletab, et passi ainult oma wallast wõib saada. Mida pean ma tegema?

2) Keegi Tallinna kodanik suri maal N. walla piiris, kus ta kõik tema warandus asub. Kas on kohaliku wallakohtul õigust surnu pärijate tinnitamist oma peale wõtta, nagu ta seda peab tegema iga wõõra walla liikme surma järele, kui sel seal warandust maha jäi?

3) Elasin isaga ühes perekonnas, kuni soldatiks mine miseni. Nüüd nõuab N. wallawalitsus isa käest minu wallamaksu selle aasta eest, mil soldatiks läksin. Kas on wallawalitsusel selleks õigust?

Wastus: 1) Passi nõudke oma wallast.

2) On küll.

3) Isa ei ole kohustatud Teie eest wallamaksu maksma.

Küsim. 87. Wõtsin ilma lasteta lesenaise, kellel 8 desjatini maad on. See on temale mehest jäänud ja on täielikult tema omandus; wõib teda müüa või muul wiisil tarwitada. Kui ta nüüd peaks ilma lapseta surema, kes pärib siis tema waranduse, kas mina, või tema oma või tema esimese mehe sugulased? Ja kuidas wõin ma praegu seda oma nimele (oma nime peale) saada, et ta minu omanduseks jääb? Koht on Samburi kreisis.

Wastus: Seaduste f. X f. 1. j. järele on naise warandus tema iseseisew omandus ja mees saab sellest peale naise surma, sellest hoolimata, kas lapsi on olnud ehk ei, teatava osa ja nimelt $\frac{1}{2}$ jao liikumata warandusest ja $\frac{1}{4}$ jao liikuwast warandusest, muu läheb naise sugulastele. Teie wõite naise warandust tema nõusolemisel notariuse kaudu oma nime peale kinnitada lasta.

Rüsim. 88. 1913. a. augustikuus olin ühe eraseltsi juures ehitusetööl päewa-wiisi, kui üks nädal olin tööd teinud, juhtus minul õnnetus: kiwi kukkus ülevalt selga, kukkumist leegi ei näinud, pealt ei olnud muud näha kui sinine kriimustatud nahk. Seltsil oma tohtrit ei olnud, saadeti eratohtri juurde, tohter tunnistas, et üks küljeluu latti on ja tööd ei tohi teha, olin 3 nädalat prii ja selle aja eest sain pool palka, pärast seda tunnistas tohter, et tööd wõib teha ja abiraha enam ei anta. Ise aga ei tundnud mina mitte ennast terwe olewat, wõisin küll tööd teha, aga mitte täielikult. Täpsin lootuse looja peale ehk pikkamööda iseenest paraneb, nüüd on aga aeg nii kaugel ja wiga on ikka juures. Kas on nõudmine wõimalik, ja kui on, kuhu tuleb kaebada, ja kudas see odawam tuleb, kui palju tuleb kohtukulusid kui asi tühjaks läheb? Juhtumine oli Gestimaa linnas.

Wastus: Nõudmist määsab Teil siis ette wõtta, kui tõeks saate teha, et õnnetus ettewõtja süü läbi juhtus (kas ei olnud telingud küllalt korralikult tehtud jne.). Nõudmist tuleb linna kohtusse sisse anda, kus kohtja elab; kui see alla 500 rbl. — siis rahukohtusse, wastasel korral ringkonnakohtusse. Kohtukulude suurus saab kohtu poolt ära määratud, mida ette arvata ei saa.

Rüsim. 89. Mõne aasta eest ajutati meil ühispiimatallitus. Tallituse hoone seisab suure jõe kaldal peal: kõlbus oleks piima mootorpaadiga kokku wedada, kuid jõe peal on weelwesti tammid ees, millest kubneri poolt luba on antud. Kas peaks wõimalik olema sundida tammide omanikke tammidele mootorpaadi läbitäimiseks silmasid sisse seada? Westid on eraikute omad. Kubneri luba tammide ehitamiseks on nõnda antud, et omanik ülewaltpoolt kalda omanikkude kahjude eest wastutab. Missuguse walituseasutuse poole tuleks selle asja pärast palwega pöörata? Üks tammidest on 15—16 aastat ja teine wiis aastat olemas. Tammid on praegu lagunemisel. Tõgi, mille peal tammid seisawad, on Wilna wetewalituse järelewaatuse all.

Wastus: Walituseasutuste kaudu ei saa tammide omanikke mitte sundida mootorpaadi läbitäimiseks silmasid sisse seadida. Seda wõite omanikkude era-kokkuleppimise kaudu teha ja kui nad sellega nõus ei peaks olema, siis on wa-

litfufeasutuste poole pööramine asjata. Kuberneril lubas tõ-
neldakse wististe sellest kahjust, mis kaldaomanikkudele wee
üleliigsest paisutamisest tõusta wõib.

Rüsim. 90. Kas wõib erawarandust, mis kellegi käes
müügil ja mille eest saadawa raha wastuwõtmiseks minul
wolitiri, selle waranduse müügileandja omanik ja wolikirja
wäljaandja tagasi wõtta ja ise ära tarwitada? Kui mitte,
misuguse seaduse paragrafi põhjal wõib teda kohtulikule
wastutusele wõtta, kui kaua aja pärast ja kui suur karis-
tus teda ootab?

Wastus: Rüsimise wastamiseks on lähemalt tarwis teada
saada, misugustel tingimistel warandus müügile on antud.

Rüsim. 91. Olen meier ühes Liwimaa mõisas. Andsin
palwekirja lasteriistade luba saamiseks Liwi kuberneril nime
peale, seaduse nõudeid selles asjas sai silmas peetud. Olen
22 aastat wana, warandust on omal 350 rbl. wäärtuses,
aga mõisa poolt minu kätte usaldatud waranduse wäärtus
ulatab üle mitme tuhande, kohtu poolt warem karistatud
ei ole ja ei ole praegu kohtualune, ka mõisaomanik andis
oma luba. Müüd üle paari kuu ootamise järgi tuli wastus
kuberneril kantsleisist, et luba ei anta, ilma põhjuse nime-
tamata. Misuguste walitfufeasutuste ehk kelle poole pean
nüüd selles asjas pöörama?

Wastus: Büssi luba andmine sünnib administratiwises
järjekorras, mille saamiseks kohalikkude politseiülemate otfus
lubatahtja ustawuse kohta otjustawat mõju awaldab ja
mille tagajärjel edasikaebamiseks põhjust ei ole.

Rüsim. 92. Kas wõib asja kiirendamiseks uut adwo-
kati wolitada kui endine usaldusmees juba nõudmise kohtu
sisse on andnud ja kui wõib, kas peab siis asja uueste sisse
andma wõi kestab see aht ikka edasi ja kui kaua wõib üks
asi pooleli olla, kuni kohus ise asja üles wõtab?

Wastus: Kui adwokat oma peale wõetud kohustusi
ei täida, siis wõite temale antud wolitusi tagasi wõtta ja
teist adwokatit asjaajamiseks uueste wolitada. Seaduslikult
sisse antud asi jääb ikkagi maksma ja uus wolinik wõib
teda wanal põhjal edasi ajada. Peaks aga adwokat asja
pikale wenimises (mida Teil tõeks teha tuleb) mitte süüdi
olema, siis tuleb Teil wolituse tagasiwõtmise korral temale
asjaajamise eest määratud tasu ikkagi ära maksta. Wi-
imajele küsimise peale ei saa muidu wastata, kui need põh-
jusjed, miks asi pooleli jäetud, teada ei ole.

Wastutaw toimetaja G. E. Luiga. — Wäljaandjad Dr.
J. Luiga ja B. Mäns. — A. Perti trüff, Tallinnas.

